Wereldmacht

Sinds de Tweede Wereldoorlog staat het thema voedselzekerheid op de Europese agenda. Lange tijd leek voedselzekerheid vanzelfsprekend, maar de laatste jaren staat dit thema door allerlei oorzaken weer nadrukkelijk in de belangstelling. Volgens de Verenigde Naties is er voedselzekerheid wanneer iedereen, te allen tijde, de fysieke en economische toegang tot voldoende, veilig en voedzaam voedsel heeft, dat voldoet aan de dieeteisen en voorkeuren voor een actief en gezond leven. In 2007/2008 kende de wereld een heuse voedselcrisis, sindsdien is de rust op de voedselmarkten nooit meer teruggekeerd.

Tekst: Kirsten Haanraads / Illustratie: Henk van Ruitenbeek

Recordprijzen

In 2008 leidde een combinatie van verschillende oorzaken tot recordprijzen van verschillende agrarische producten en grote voedseltekorten in bijvoorbeeld Tunesië en andere Afrikaanse landen. Voorbeelden van oorzaken zijn:

- Hoge prijzen voor inputs als diesel en kunstmest.
- Veel grote beleggers die hun focus van aandelen naar grondstoffen verlegden.
- Droogte in Australië en andere regio's.
- Beperkte voorraden van belangrijke landbouwproducten.
- Sterke vraag naar biobrandstoffen.
- De reactie van landen om hun export te beperken of import te bevorderen.

Het voedselsysteem in de wereld

Deze mondiale ontwikkelingen laten zien hoe het voedselsysteem over de hele wereld verbonden is. Voedsel is een belangrijke macht die samenlevingen dus kan verbinden, maar ook kan ontwrichten. Hypotheken in de VS of bosbranden en droogte in Rusland blijken ook de voerprijs voor een jonge varkenshouder in Ootmarsum of de gierstprijs voor een boer in Kameroen te bepalen. NAJK vindt het van groot belang dat jonge agrarische ondernemers, overal ter wereld, perspectief hebben op een goede toekomst. Alleen dan kan in de toekomst voldoende voedsel geproduceerd worden.

Invloed op voedselprijzen

Voor voedselzekerheid, nu en in de toekomst, speelt niet alleen de beschikbaarheid van voedsel een rol, maar ook de prijs. Gewone boeren en consumenten hebben weinig invloed op de prijzen van voedsel. Het is een proces dat te groot is om te beïnvloeden. Alleen voor de echte grote spelers is het mogelijk om invloed uit te oefenen. In Europa staat de discussie over de macht van de tussenhandel en de verdeling van de marges in de keten hoog op de agenda. Bij iedere fusie wordt weer met knikkende knieën afgewacht wat de Autoriteit Consument & Markt (ACM, voorheen NMA) ervan vindt en in een tijd dat verwerkers en supermarkten fuseren, is het voor ondernemers erg lastig om een vuist te maken. Zo ook in ontwikkelingslanden. Het aantal kleine boeren is groot en doordat veel boeren nauwelijks georganiseerd zijn, is het lastig om eisen aan een afnemer te stellen, laat staan om een keer 'nee' te zeggen.

Voor veel boeren is de macht van de tussenhandel een doorn in het oog.

De macht van de tussenhandel

Voor veel boeren, niet alleen in ontwikkelingslanden, maar ook in Europa, is de macht van de tussenhandel een doorn in het oog. In ontwikkelingslanden is een goede infrastructuur een belangrijke factor om de macht van de tussenhandel te beperken. Het gaat bijvoorbeeld om goede wegen, vervoers- of bewaarmogelijkheden. Voor deze zaken zijn veel boeren in ontwikkelingslanden afhankelijk van hun omgeving. Als je geen mogelijkheden hebt om je producten op te slaan, dan moet je deze wel direct bij de oogst verkopen. En als er maar één partij is aan wie je je product kunt verkopen, dan heb je helaas vaak het nakijken.

Investeren

Ondanks het feit dat de hoge voedselprijs vaak niet bij de boeren en tuinders terechtkomt, is het wel belangrijk dat de prijs omhooggaat. Een hoger prijsniveau kan volgens veel deskundigen een motor zijn voor ondernemers om hun opslagmogelijkheden te vergroten en te investeren in zaken als een betere infrastructuur en innovatie.

Een betere margeverdeling

Hoewel de verdeling van de marges in Europa een hot item is, lijkt de fysieke infrastructuur hier echter geen beperking. Veel Europese ondernemers beschikken over mogelijkheden om hun producten op te slaan en over goede afzetstructuren. Er is dus meer nodig voor een betere margeverdeling. Een aspect dat wellicht meer aandacht verdient is informatie en, daarmee samenhangend, transparantie. Macht in de voedselketen heeft veel te maken met informatie. Als je bijvoorbeeld weet hoeveel er geproduceerd en gevraagd wordt, dan kun je daarop inspelen. En als je eerder over informatie beschikt dan een ander, dan kun je die voorsprong gebruiken. Dit aspect speelt in Europa, maar is ook iets waar boeren in ontwikkelingslanden mee te maken hebben. Met de ontwikkeling van internet en telefonie kunnen lokale boeren en tuinders ook over informatie beschikken om betere beslissingen te nemen. Maar het blijft lastig om actuele informatie beschikbaar te hebben. Grote bedrijven hebben de middelen om met ingewikkelde modellen en satellieten oogstvoorspellingen te maken, maar ze zullen deze informatie niet graag met anderen delen.

De rol van Westerse bedrijven in ontwikkelingslanden

In ontwikkelingslanden zijn deze grote organisaties ook actief, denk aan de landbouwcoöperaties en multinationals. Het pootgoed van Agrico gaat de hele wereld over en FrieslandCampina is ook in Nigeria en Vietnam actief. De rol van Westerse bedrijven in ontwikkelingslanden heeft meerdere kanten. Als je de jaarverslagen leest, dan zorgen de bedrijven voor werkgelegenheid en investeringen in zaken als onderwijs. Toch hebben maatschappelijke organisaties, zoals bijvoorbeeld Oxfam Novib, daar een andere mening over. Wat doen onze coöperaties en multinationals voor de boeren in die landen? Agrarische bedrijven en coöperaties kunnen een rol spelen in het verbeteren van de positie van boeren wereldwijd. Maatschappelijke organisaties kijken over onze schouders mee. Ook een boer in Nederland kan hierin een belangrijke rol spelen. Veel Nederlandse boeren staan hier niet bij stil. Maar ook in Nederland kan je invloed uitoefenen, bijvoorbeeld via de ledenraad of binnen het bestuur. De macht van bijvoorbeeld de coöperatie ligt immers bij de boer. Welke verantwoordelijkheid neem jij?

Voedsel is een belangrijke macht die samenlevingen kan verbinden, maar ook kan ontwrichten.

